Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
Herttaliisa Tuure, toiminnanjohtajat

VNS 6/2021 vp

Lausunto valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry kiittää Työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausunto valtioneuvoston selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista.

Into tuo lausunnossaan esiin heikossa työmarkkina-asemassa olevien ja työpajojen näkökulman.
Lausunnossa painottuvatkin näin ollen kotoutujat, joilla voi olla useita haasteita kotoutumisessaan.

Lausunnon keskeisin sisältö:

- Työllisyyden ja osallisuuden edistäminen eri väestöryhmien osalta on tärkeää. Selonteossa todetaan, että kaikkien vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen haasteet ja ratkaisut ovat monilta osin yhteneväisiä. Tarvitaan saavutettavia palveluja, joissa saa henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Selonteossa onkin laajasti tunnistettu monimuotoisen tuen tarve, joka on kotoutumisen kannalta tärkeää.
- TE-toimistojen asiantuntijoiden osaamista maahanmuuttajien erityistarpeiden huomioimiseen ja ohjaukselliseen työotteeseen on syytä lisätä.
- Nuorisotyön merkitys on tunnistettu selonteossa hyvin nuorten maahanmuuttajien osallisuuden tukemisessa. On hyvä, että selonteossa on huomioitu myös maahanmuuttajalasten ja -nuorten yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat ja tunnistettu perheille tarjottavan tuen ja ohjauksen merkitys.
- Selonteossa esitetyt keskeiset toimenpiteet työllisyyspolitiikan kehittämisessä maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeisiin ovat tärkeitä.
- On tärkeää huomioida myös työelämän ulkopuolella olevat maahanmuuttajat, jotta niin kotoutuminen kuin yhteiskuntaan kiinnittyminen sekä osallisuus vahvistuvat.
- Kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ei tehdä vielä riittävästi yhteistyötä eikä järjestöjen tarjoamia mahdollisuuksia kotouttamisen edistämisessä ole vielä riittävästi hyödynnetty. Kotoutuksen kumppanuusohjelman kehittäminen ja järjestöjen vahvempi mukaanotto kotouttamisen tukemisessa hyödyttää kaikkia osapuolia.
- Selonteossa ei ole nyt tunnistettu muita oppimisympäristöjä, joissa osaamistasoa voi lisätä ja olemassa olevaa osaamista tunnistaa. Työpajoilla tehdään osaamisen tunnistamista ja yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa siellä hankittua osaamista voidaan myös tunnustaa. Työpajat on tunnistettu oppivelvollisuuslaissa muuna oppimisympäristönä, jossa tarjotaan valmennuksellista tukea ja oppimiselle rakentuvia oppimisympäristöjä.

Selonteon tarkoituksena on luoda suuntaviivoja kotoutumisen edistämisen kehittämiseksi siten, että kasvavan maahanmuuttajaväestön osallisuus yhteiskunnassa voidaan varmistaa ja yhteiskunnan isoihin murroksiin, kuten työikäisten väestön vähenemiseen vastaamiseen, hyödynnettäisiin myös maahanmuuttajien osaamista. Maahanmuuttajien mukana pysyminen yhteiskunnan isoissa murroksissa on tärkeää ja vahvistaa osallisuutta. Selonteon tarkoitus ja lähtökohta on hyvin tunnistettu ja tärkeä.

Selonteossa on huomioitu kotoutumisen uudistamisen liittymäpinnat myös muihin meneillä oleviin uudistuksiin. On erittäin tärkeää, että selonteossa on huomioitu valmisteilla olevan sote-uudistuksen vaikutukset myös kotoutumisohjelman järjestämisvastuisiin. Nyt on kehitettävä yhteistyökäytäntöjä hyvinvointialueille siirtyvien kotoutumista edistävien sosiaalihuollon ja muiden sote-palveluiden osalta, jotta kotoutujien palvelut jatkuvat saumattomasti kunnan ja hyvinvointialueen tehtävien eriytymisestä huolimatta.

Selonteossa on laajasti tunnistettu myös monimuotoisen tuen tarve, joka on kotoutumisen kannalta tärkeää. Kotoutumisen onnistumisen edellytyksiä on yksilöllisesti tunnistetut tarpeet ja niihin tarjottava riittävä tuki ja ohjaus.

Into
Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA TYÖPAJATOIMINTA RY

Nuorisotyön merkitys on tunnistettu selonteossa hyvin nuorten maahanmuuttajien osallisuuden tukemisessa. Nuorisotyö on helposti saavutettavissa ja tarjoaa nuorille mielekästä tekemistä sekä luotettavia aikuisia, tukea ja ohjausta. Myös kouluissa tehtävä nuorisotyö tukee kaikkia nuoria yhteisöllisyyden ja kaverisuhteiden luomisessa. **Kouluissa tehtävän nuorisotyön merkitys on tärkeä**, koska siihen osallistuminen on kynnykseltään matalampaa, kun se tapahtuu kouluympäristössä eikä esim. nuorisotalolla.

Heterogeeninen kohderyhmä huomioiden on tärkeä tarjota myös vaihtoehtoisia oppimisen ympäristöjä perinteisen luokkahuoneopiskelun rinnalle. Kohderyhmä, jolla on haasteita ja monia tuen tarpeita kotoutumisessa, hyötyvät toiminnallisesta ja kokemuksellisesta pedagogiikasta. Tällä tuetaan suomen kielen opiskelua, työelämätaitojen ja osallisuuden vahvistamista sekä muita tärkeitä arjenhallinnan taitojen vahvistumista.

Selonteko on tunnistanut tilannekuvan ja keskeiset muutostekijät hyvin, ja ne on kuvattu tiiviisti selonteossa. **On tärkeä tunnistaa ulkomaalaistaustaisten työllisyyden esteet ja hidasteet.** On hyvä, että selonteossa on huomioitu myös maahanmuuttajalasten ja -nuorten yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat ja tunnistettu perheille tarjottavan tuen ja ohjauksen merkitys.

Työllisyyden ja osallisuuden edistäminen eri väestöryhmien osalta on tärkeää. Kuten selonteossa todetaan, kaikkien vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen haasteet ja ratkaisut ovat monilta osin yhteneväisiä. Tarvitaan saavutettavia palveluja, joissa saa henkilökohtaista tukea ja ohjausta.

Työllisyyden kuntakokeilut tuovat mahdollisuuksia työllisyyden edistämiseen, kun palveluiden saatavuus ja niihin ohjautuminen parantuu, palveluprosessit nopeutuvat ja ne ovat lähipalveluja ja lisäksi paikallistuntemus ja monialaisuus edistävät työllistymistä.

Maahanmuuttajat hyötyvät työvoimapalveluiden henkilökohtaisesta ohjauksesta, jonka on oltava riittävää sekä toimivaa ja yksilölliset palvelutarpeet on huomioivaa. Lisäksi on tarjottava riittävästi tulkkauspalvelua, jotta asiointi on sujuvaa. **TE-toimistojen asiantuntijoiden osaamista myös maahanmuuttajien erityistarpeiden huomioimiseen ja ohjauksellisen työotteeseen on syytä lisätä.**

Selonteossa esitetyt keskeiset toimenpiteet työllisyyspolitiikan kehittämisessä maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeisiin ovat tärkeitä. **Palkkatuen ja työkokeilun lisääminen maahanmuuttajien osalta on kannatettava toimenpide.** Selonteossa ei kuitenkaan tunnisteta työhönvalmennusta, joka madaltaa kynnystä työelämään pääsyssä ja vahvistaa työelämässä pysymistä esimerkiksi palkkatukityösuhteiden alkuvaiheessa. Työhönvalmennuksessa kolmannen sektorin toimijat ja asiantutijat ovat yhteistyötahoja, joiden hyödyntämistä ei ole selonteossa ole vielä tunnistettu. Niin kieltä kuin osaamista voi parhaiten vahvistaa toiminnallisessa ympäristössä.

Kotoutumisohjelmassa on tärkeää huomioida myös työelämän ulkopuolella olevat maahanmuuttajat, jotta niin kotoutuminen kuin yhteiskuntaan kiinnittyminen sekä osallisuus vahvistuvat. Selonteossa on myös tunnistettu, että nykyisellään tätä kohderyhmää ei tavoiteta riittävästi. Tämän kohderyhmän tavoittamisen vahvistamiseksi on määritelty selonteossa keskeisiä toimenpiteitä, jotka ovat kannatettavia.

Lisäksi on kannatettavaa, että kotouttamisohjelman tavoitteita tarkennettaisiin jokaisen osallistujan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden, mikä mahdollistaa myös yksilöllisten tavoitteiden määrittelyn. Tämä takaa paremmat lähtökohdat kotoutumiselle sekä työelämään tai opiskeluun siirtymiselle, kun jokaisella on oma polku, riittävä tuki ja ohjaus.

On tärkeää, että selonteon valmisteluprosessissa on huomioitu se, että kaikilla ei ole mahdollisuutta suorittaa kotoutumisohjelmaa vuodessa. **Kotoutumisohjelman enimmäiskestoksi määriteltäisiin selonteon myötä kaksi vuotta, joka on kannatettava ehdotus.** Yksilölliset tarpeet on tärkeä huomioida, kun ohjelman kestoa määritellään.

Into

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY

Kaikissa uudistuksissa on tärkeää selvittää, että ne eivät aiheuta ongelmia henkilön etuuksissa. Edellytyksiä tukea omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella tulee uudistaa, jotta mahdollisuudet kehittää omaa osaamista ei heikkene.

Työpajatoiminta kotoutumisen edistämisessä

Työpajatoimintaa on saatavilla yli 90 % Suomen kunnista. **Työpajoilla on tarjolla yksilöllistä tukea ja ohjausta sekä kokonaisvaltaista valmennusta.** Työpajalla on valmentautujalle tarjolla merkityksellistä tekemistä, joka tukee mm. kielen oppimista autenttisessa ympäristössä toiminnallisin menetelmin. **Työpajalla on mahdollista oppia työelämätaitoja ja muita arjen taitoja, jotka edistävät kotoutumisessa.** Kuten selonteossa tunnistetaan, kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ei tehdä vielä riittävästi yhteistyötä. Työpajatoiminnalla tulisi olla nykyistä isompi rooli kotoutumisen edistämisessä ja sen potentiaalia tulisi hyödyntää nykyistä laajamittaisemmin. **Lisäksi osa työpajoista on suunnannut toimintaansa nimenomaan maahanmuuttajille, joissa kieltä voi opiskella toiminnallisin menetelmin.**

Olemassa olevan osaamisen tunnistaminen ja sen tunnustaminen lisäävät mahdollisuuksia työllistyä. Samalla tulee kartoitetuksi tarpeet osaamisen vahvistamiselle koulutuksen tai työllisyyttä edistävien palveluiden avulla. **Työpajoilla tehdään osaamisen tunnistamista ja yhteistyössä koulutuksen järjestäjien siellä hankittua osaamista voidaan myös tunnustaa.** Työpajoilla on pitkät perinteet yhteistyöstä koulutuksen järjestäjien kanssa osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Osaamisen tunnistamiseen tarvitaan pitkäjänteisiä valtakunnallisia kehittämisresursseja.

Osaamistarpeen nostaminen ja osaamisen kehittäminen ovat keskeisiä keinoja pysyä muuttuvan työelämän mukana. Selonteossa on monessa yhteydessä todettu, että maahanmuuttajien työllistymisen, yhteiskuntaan kiinnittymisen ja osallisuuden kehittymisen haasteena on kielitaidon puute.

Kaikille ei perinteinen luokkamuotoinen opiskelu sovi. **Selonteossa ei ole nyt tunnistettu muita oppimisympäristöjä, joissa osaamistasoa voi lisätä ja olemassa olevaa osaamista tunnistaa.** Työpajat tarjoavat mahdollisuuden opiskella tutkinnon osia tai jopa kokonaisia tutkintoja koulutuksen järjestäjän kanssa tehtävässä yhteistyössä. **Työpaja on valmennusyhteisö, joka vahvistaa hyvinvointia, tunnistaa osaamista ja valmentaa kohti koulutusta ja työtä**. Työpajatoiminta vahvistaa valmennuksen ja merkityksellisen tekemisen avulla elämänhallintaa ja työelämävalmiuksia. Valmennus työpajalla on tavoitteellista, valmentautujan tarpeiden mukaista tukemista sekä taitojen ja osaamisen kehittämistä.

Työpajavalmennuksella tuetaan yksilöllistä kasvua. **Valmennuksen tavoitteet luodaan yhdessä valmentautujan kanssa työpajajakson alussa ja niitä päivitetään valmennuksen aikana.** Työpajan työskentelyssä vahvistetaan sosiaalista toimintakykyä erilaisten työ- ja ryhmätehtävien avulla. Tavoitteena on valmentautujan omaehtoinen toimijuus ja aktiviinen osallisuus sekä työpajan toiminnassa että työpajan jälkeen omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

Työpajat on tunnistettu oppivelvollisuuslaissa muuna oppimisympäristönä, jossa tarjotaan valmennuksellista tukea ja oppimiselle rakentuvia oppimisympäristöjä. Tästä hyötyvät erityisesti tukea tarvitsevat opiskelijat. Koulutusta voi suorittaa paitsi oppilaitosmuotoisesti myös työpajalla tai oppisopimuksella työelämässä. **Työpajat ovat ja tulee jatkossa nähdä yhä tärkeämpinä yhteistyökumppaneina koulutuksen järjestäjille elämänhallintataitojen ja oppimisvalmiuksien kehittämisessä sekä tutkinnon osien suorittamisessa.**

Kotoutuksen kumppanuusohjelman kehittäminen ja järjestöjen vahvempi mukaanotto kotouttamisen tukemisessa hyödyttää kaikkia osapuolia. Into näkee, että työpajatoiminta on yksi kumppani, jota kotouttamisen tukemisessa ei ole vielä hyödynnetty riittävästi.

Into
Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY

Selonteossa on tunnistettu, että järjestöjen ja vapaan sivistystyön mahdollisuuksia kotoutumisen edistämisessä ei ole riittävästi vielä hyödynnetty. Kotoutumisohjelman osana toteutettaisiin johdantojakso, joka olisi työnhakijoille ja työvoiman ulkopuolella oleville yhteinen ja se toteutettaisiin keskeisten viranomaisten ja järjestöjen yhteistyönä. Tässä työpajat ovat yksi luonteva yhteistyötaho, jossa voidaan tehdä osaamisen tunnistamista, koulutuksen- ja työllistymispolkujen suunnittelua ja jatko-ohjausta. Työpajoilla tehdään moniammatillista yhteistyötä mm. sote-palvelujen kanssa, jolloin palveluihin ohjaus sekä tuen tarpeiden tunnistaminen toteutuu työpajajakson aikana.

Tunnistetun osaamisen dokumentit, jos niitä ei ole tehty koulutuksen järjestäjän kanssa yhteistyössä, eivät tallennu tällä hetkellä valtakunnalliseen rekisteriin. On tärkeää avata KOSKI-tietokanta myös muille osaamisen tunnistamisen raporteille, josta ne ovat eri viranomaisten helposti saatavissa. Tämä haaste on tunnistettu myös selonteossa.

Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Keskustelukulttuuri, etenkin sosiaalisessa mediassa, on välillä raakaa. **On tärkeää edistää hyviä väestösuhteita, kehittää toimenpiteitä rasismin ja syrjinnän poistamiseksi ja monikulttuurisuuden edistämiseksi.** Tässä eri toimijat voivat tehdä hyvää yhteistyötä.

Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisen tehostamisen keinot ovat kannatettavia. **Erityisen tärkeää on lisätä tiedon, ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta ja parantaa niiden maahanmuuttajaryhmien asemaa, joiden kotoutumisen edistämisen palvelut ovat olleet vielä riittämättömiä.** On myös tärkeä varmistaa, että kotoutumisen palvelut eivät keskity kasvukeskuksiin, vaan niitä on saatavilla laajasti.

Kolmannen sektorin toimijoilla, kuten työpajoilla, on paljon annettavaa kotoutumisen edistämisessä esimerkiksi johdantojaksojen toteuttamisessa. Näitä olemassa olevia, vakiintuneita **toimijoita, joiden toiminnan tuloksellisuus ja vaikutukset on mahdollista todentaa, on syytä ottaa mukaan kumppaniksi kotoutumisen edistämisessä ja toteuttamisessa.**

Into
Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry

Rautatieläisenkatu 6 (käyntiosoite Kellosilta 7)
00520 Helsinki

into@intory.fi
etunimi.sukunimi@intory.fi

ETSIVÄ NUORISOTYÖ JA
TYÖPAJATOIMINTA RY